

- 11 (9) text unchanged 11a
 — text unchanged 12
 11a Propodeum half as long as scutellum, reticulation of median area continuing to the large convex nucha; plicae not reaching sides of nucha. Both mandibles with four teeth. Gaster shorter than thorax. 92
 — Propodeum (cf Text-fig. 387) medially less than half as long as scutellum, plicae converging slightly to rather strongly in their posterior part; nucha more or less separated from the median area by a fovea, which is provided with some longitudinal rugae. Left mandible with three teeth. Group *altus* 75
 In couplet 92 the new species can be separated by the truncate clypeus.

In the key to the males *P. ellisorum* runs to couplet 4:

- 4 (3) Clypeus truncate; membranous pit between base of mandible and eye reaching eye
 P. ellisorum sp. n.
 — Clypeus emarginate, at least a space of half the breadth of antennal scape between membranous pit and eye 4a
 4a as 4 in Graham's key.

ACKNOWLEDGEMENTS

I am indebted to Dr. Z. Bouček for his help in the identification of the related *Pteromalus* species and to Dr. J. P. Duffels and Dr. M. W. R. de Vere Graham for their critical reading of the manuscript.

REFERENCES

Graham, M. W. R. de Vere, 1969. The Pteromalidae of north-western Europe. — *Bull. Br. Mus. nat. Hist. (Ent.) Suppl.* 16: 1-908.

Wessel ten Damstraat 2, 1244 RA Ankeveen.

EMIGRATIE VAN NOTONECTA GLAUCA LINNAEUS (HETEROPTERA, NEPOMORPHA). In de vijver in onze tuin (ca. 3 m² groot, 3 jaar oud en gevoed door regenwater) overwinterden dit jaar (1983) een groot aantal Ruggezwemmers (*Notonecta glauca*). Deze waren al vroeg in het jaar actief, maar de zonnige eerste april bleek warm genoeg voor een sterke activiteitsverhoging. Deze uitte zich in een massale emigratie. Eerst verschenen de dieren aan de wateroppervlakte, keerden zich om (dus met de rugzijde naar boven) en verhieven zich geheel of gedeeltelijk uit het water. Daarna klommen ze op de oever of op boven het water uitstekende plantestengels. Daarbij overwonnen ze met gemak de 5 cm hoge loodrechte stenen oeverwand. De plantestengels waren soms zo dicht bezet dat de dieren elkaar in het water duwden.

Na een opdrogings- en opwarmingsperiode van 15-20 minuten openden ze hun vleugels, vlogen een rondje boven de vijver en verdwenen. Er bevonden zich gedurende enkele uren (tussen 12.00 en 15.00 uur) steeds 10-20 exemplaren op de stenen oever en op plantestengels. Het maximale getelde aantal zonnende dieren was 35. Tussen 13.40 en 14.15 uur vlogen 32 exemplaren weg. Dit aantal varieerde met de intensiteit van de zon. Desondanks moet in de periode tussen 12.00 en 15.00 uur het aantal emigrerende dieren geschat worden op 100 à 200 exemplaren. Op het eind van de dag waren er nog vele dieren in de vijver te zien.

Deze opmerkelijke massale uittocht van *Notonecta glauca* is door mij nooit eerder waargenomen en ik ben benieuwd of het fenomeen zich volgend jaar zal herhalen. Het is echter mogelijk dat de populatie door deze emigratie voorlopig voldoende is uitgedund. De dieren kunnen de vijver ook verlaten hebben omdat het pionierstadium van de vijver ten einde loopt. De eerste april was zonnig en de temperatuur was ca. 15 °C.

Th. G. Giesen, Van Roggestraat 8, 7011 GE Gaanderen